

**TBB EĞİTİM MERKEZİ VE TBB İNSAN HAKLARI MERKEZİ'NİN İZMİR BAROSU
EVSAHİPLİĞİNDE BİRLİKTE DÜZENLEDİKLERİ
“KHK’LER TÜRKİYESİNDE SAVUNMA HAKKI” PANELİ
SONUÇ BİLDİRGESİ**

Türkiye Barolar Birliği Eğitim Merkezi, Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Merkezi ve İzmir Barosu tarafından 17.12.2016 tarihinde düzenlenen “KHK’LER TÜRKİYESİNDE SAVUNMA HAKKI” panelinde;

- “OHAL ve KHK’nin Anayasal Rejimi”,
- “OHAL Rejiminde Soruşturma ve Kovuşturma”,
- “KHK’lerde Yer Alan Bireysel İşlemlere Karşı Başvuru ve Yargı yolları”,
- “Danıştay 7.12.1989 tarihli İBKGK Kararı Işığında Güncel Sorunlara Bakış”,
- “Uluslararası Hukuk Emredici Hükümleri ile OHAL İlişkisi”,
- “İHAS Bağlamında OHAL Uygulamaları”,
- “KHK’in Uygulamada ve Savunma Hakkının Kullanılmasında Yarattığı Sorunlar”

İLE

- Bugünkü çalışmamızı çok yakından ilgilendiren “Parlamente sistemin bekleme odasına alındığı”, “cumhurbaşkanlığı sisteminin çöktüğü”, “Türkiye’nin yönetim sisteminin değiştiği ve yapılması gerekenin bu fiili durumun Anayasal olarak kesinleştirilmesi” yönündeki açıklamaların ardından hız kazanan yeni anayasa tartışmaları sonucunda TBMM’ye sunulan Anayasa Değişiklik teklifi

Bilimsel uygulama pratiği açısından ele alınmış, yapılan değerlendirmeler ile KHK’in uygulamada ve savunma hakkının kullanılmasında yarattığı sorunların tartışılması sonucunda tespit edilen hususların kamuoyuyla paylaşılması kararlaştırılmıştır:

Anayasayı, hukuk devletini ve TBMM’yi askıya almayı ve bir iç savaş çıkarmayı hedeflediği aşikâr olan 15 Temmuz darbe girişimi karşısında; her zaman hukukun üstünlüğünü savunan Türkiye Barolar Birliği ve Barolar, darbeye ve darbecilere karşı olma iradesini net bir kararlılıkla ortaya koymuşlardır.

Sürecin başından beri yaptığımız bütün uyarılara rağmen, 675 ve 676 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerle; kuvvetler ayrılığı, yargı bağımsızlığı, adil yargılanma hakkı, adalete erişim hakkı, masumiyet karinesi, basın ve ifade özgürlüğü, üniversitelerin özerkliği, savunma hakkı başta olmak üzere hukuk devletinin temel niteliklerine ilişkin bazı mekanizmalar askıya alınmış, bu çerçevede hukuk güvenliği önemli ölçüde yok edilmiştir.

Böyle bir ortamda, geniş ve kapsamlı bir anayasa değişikliği, toplumsal uzlaşma arayışından uzak bir anlayış ve hızlandırılmış bir takvimle TBMM'ye sunulmuştur.

Hak ve özgürlüklerin kısıtlandığı Olağanüstü Hal dönemlerinde kapsamlı anayasa değişiklikleri yapmak Anayasa normlarına uygun olmadığı gibi; bugüne kadar çeşitli kesimlerce yapılan çalışmaları yok sayan bu teklifin bir "toplumsal sözleşme" niteliği taşıması ihtimali uzaktır.

Kuvvetler ayrılığına, denetim ve denge mekanizmalarına son veren bu teklifin hukuk devletine, bağımsız yargıya, demokrasiye ve toplumsal huzura hiçbir yarar sağlamayacağı gibi doğrudan zarar vereceği açıktır. Metnin Anayasanın değiştirilemez maddelerine de aykırı olduğu açık ve nettir.

Bu nedenle aşağıdaki hususların bir kez daha kamuoyunun bilgisine sunulması zorunlu olmuştur:

1. Anayasa değişiklikleri, olağanüstü hal dönemlerinde, hak ve özgürlüklerin KHK'ler ile sınırlandırıldığı bir ortamda toplumsal konsensüsü sağlamayacağı gibi değişiklik metni, totaliter sisteme ardına kadar kapı aralaması nedeniyle kabul edilebilir olmaktan uzak, demokratik ilke ve kurallara aykırıdır.
2. Olağanüstü dönemlerde KHK'lerle bazı haklar geçici olarak sınırlandırılabilir. Ancak bu sınırlandırmaların geçici olduğu unutulmamalı ve hakkın özüne dokunulmamalıdır.
3. KHK'lerle savunma hakkına getirilen sınırlamaların çarpan etkisiyle bütün bir adalet ve hukuk sistemini çökertebileceği unutulmamalıdır.
4. Getirilen sınırlamalar demokratik bir toplum için "gerekli ve ölçülü" olmalıdır. Oysa yapılan düzenlemelerin bu standartları sağlamadığı görülmektedir.

5. KHK'lerle getirilen ve zaten ölçsüz olan bu düzenlemelerin kanunlaştırılarak başta CMK olmak üzere olağan dönem kanunlarına sirayet ettirilmesi, "olağanüstü halin" olağan zamanda dahi hiç bitmemesi anlamına gelecektir.
6. Söz konusu KHK'lerle savunma hakkını ölçsüz biçimde kısıtlayarak ve meslek sırrını yok sayarak, sanık aleyhine hukuka aykırı bir takım delillerin elde edilmesine imkan tanınmaktadır. Oysa bu delillerin yapılacak yargılamalarda kullanılması AİHM içtihatlarına açıkça aykırılık taşımaktadır. Ayrıca mahkeme kararına dayanmayan ve istihbarat amaçlı dinlemeler, yapılacak yargılamalarda delil olarak kullanılamaz.
7. Olağanüstü hallerde yakalama, gözaltına alma ve tutuklama için bu koruma tedbirleri için öngörülen şüphe standartlarına uyulması ve bu şüpheyi destekleyen somut delillerin var olması gerekir.
8. AİHS'ne, Anayasaya ve iç hukuktaki genel düzenlemelere aykırı ve yargısal denetime kapalı olarak mülkiyet hakları sınırlandırılmaz, kimsenin işine son verilemez. Vatandaşların hak kaybına uğramaması için mülkiyet hakkı ihlalleri ve kamu görevinden çıkarma gibi işlemlerin yargı denetimine tabi olduğu unutulmamalı ve etkili iç hukuk yolları sırasıyla tüketilmelidir.
9. Türkiye'nin, uluslararası hukukun emredici kurallarından doğan yükümlülükleri ile Anayasamızın 90. maddesi çerçevesinde temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası antlaşmalardan doğan yükümlülüklerinin, OHAL ile ilgili olmayan hususlarının da yerine getirilmeye devam edilmesi hassasiyetle gözetilmelidir.
10. Olağanüstü hallerde dahi KHK'lerin yargısal denetimini yapma görevi Anayasa Mahkemesine aittir. Mahkeme yapılan düzenlemelerin olağanüstü halin gerekleriyle bağdaşıp bağdaşmadığını her durumda denetlemek durumundadır. Aksi davranış, Mahkemenin varlık sebebini inkar etmesi anlamına gelir.

Özetle;

- Avukatın şüpheli ile görüşmesi zorlaştırılarak, sınırlandırılarak, denetlenerek, görüşmeleri kayda alınıp, tuttuğu notlara dahi el koyularak;
- Avukat müvekkil görüşmesinin gizliliği ve meslek sırrı ihlal edilerek,
- Silahların eşitliği ilkesi yok sayılarak,

- Çelişme yöntemi yerine dosya üzerinden tutukluluk incelemesi getirilerek,
- Uzun süreli kısıtlama kararlarıyla müdafiden soruşturma dosyası saklanarak,

Suçlu suçsuzdan, haklı haksızdan ayırt edilemez.

Avukat ile müvekkilini aynı statüye koyan, avukatlık mesleğini icra edilemez hale getiren; savunma hakkını, adil yargılanma hakkını, adalete erişim hakkını, silahların eşitliği ilkesini, masumiyet karinesini, avukatın sır saklama yükümlülüğünü ağır bir biçimde ihlal eden bu düzenlemeler bir hukuk devletinde asla kabul edilemez.

Fiilen yapılamaz hale getirilen avukatlık, dolayısıyla savunma hakkı üzerindeki baskıların ve evrensel hukuk ilkelerine aykırı olarak KHK'lerle getirilen tüm sınırlamaların derhal kaldırılmasının gerekliliğini bir kez daha vurguluyoruz.

Kamuoyuna saygıyla sunulur.

Av. Berra BESLER
Türkiye Barolar Birliği
Başkan Yardımcısı
TBB Eğitim Merkezi Başkanı

Av. Aydın ÖZCAN
İzmir Barosu Başkanı

Av. İzzet VARAN
TBB Yönetim Kurulu Üyesi
TBB İnsan Hakları Merkezi Başkanı